

METSISTÄ

Vesiensuojelu metsänhoidossa

Metsät ovat luonnollinen osa veden kiertoa, ja metsänkäsittely vaikuttaa sekä lähiympäristön vesiin että alapuolisiin vesistöihin. Viime vuosina tutkimustieto metsätalouden vesistövaikutuksista sekä pienvesien ja virtavesien heikosta tilasta on tarkentunut.

Siksi vesiensuojeluun on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota kaikissa metsänhoidon vaiheissa. Lainsäädäntö ja metsäsertifiointi ohjaavat toimintaa, mutta metsänomistaja voi tehdä myös vaatimuksia enemmän.

Vesiensuojelun suunnittelu

Ennaltaehkäisy on parasta vesiensuojelua. Maa-aineksen liikkeellelähtö kannattaa estää, sillä ravinteet ja humus hyödyttävät metsää, mutta vesistöissä ne aiheuttavat haittaa.

Metsänhoito, kuten hakkuut, maanmuokkaus ja vanhat metsäojitukset, voi kuormittaa pienvesiä ja vesistöjä vielä pitkään. Siksi vesiensuojelussa tärkeintä on estää kuormituksen syntyminen jo ennalta. Erityistä huomiota vaativat arvokkaat luontokohteet, mutta metsätaloudessa on huomioitava kaikki vedet, niin virtaavat kuin vakavedetkin.

Kun ravinteet, humus ja vesi pidetään maaperässä, myös puuston kasvuolosuhteet paranevat. Ilmaston muuttuessa vesiensuojelun merkitys korostuu, sillä lisääntyvät sateet ja kuivuus haastavat metsätaloutta, mutta toimivilla vesienhallinnan käytännöillä haittoja voidaan vähentää. Kuormitusta voidaan vähentää hyvällä suunnittelulla kuten töiden ajoittamisella tai oikeanlaisilla vesiensuojelurakenteilla.

Suo-ojitukset kuormittavat vuosikymmenienkin päästä

Suolle kaivetut ojat voivat kuormittaa alapuolisia vesistöjä hyvin pitkään. Vaikka oja näyttäisi umpeenkasvaneelta, vesi virtaa usein yhä ojan pohjalla sammalpeitteen alla. Se kuivattaa suota ja kuljettaa mukanaan ravinteita ja kiintoainesta. Siksi ojitettu suo ei ennallistu itsestään. Monilla ojitusalueilla vesiensuojelurakenteet eivät ole riittäneet vähentämään kuormitusta, mikä näkyy vesien tummumisena ja rehevöitymisenä.

Mitä voit tehdä?

Kuormitusta voidaan vähentää madaltamalla ojasyvyvyyttä, suosimalla jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta ja valitsemalla ojitusalueille tehokkaita vesiensuojelutoimia. Suunnittelu kannattaa tehdä yhdessä naapurimaanomistajien kanssa. Heikkotuottoisilla metsäojitetuilla soilla myös ennallistaminen voi olla perusteltu ratkaisu.

Ajoitus on tärkeä osa metsätalouden vesiensuojelua: se, milloin metsää hoidetaan, on lähes yhtä tärkeää kuin miten se tehdään.

- Vältä hakkuita märkinä aikoina, jolloin maa kantaa huonosti ja kiintoaines lähtee herkästi liikkeelle.
- Hyödynnä routa- ja kuivat jaksot erityisesti herkkillä kohteilla. Apuna voit käyttää esimerkiksi Metsäkeskuksen korjuukelpoisuuskarttoja.

Tunnista erityisesti pienvedet

Talousmetsien hoidossa ja käytössä on osattava tunnistaa pienvedet, niiden erityispiirteet sekä suojele- ja kunnostusmahdollisuudet.

Kaikki vesistöt ja vesimuodostumat on aina huomioitava metsänhoitoa suunniteltaessa. Pienvedet ovat kohteina arvokkaimpia, sillä ne ovat herkkiä kuormituksen vaikutuksille ja tärkeitä monille kasvi- ja eläinlajeille. Ne ovat myös vaikeimmin tunnistettavia maastossa. Jokaisella pienvedellä on omat erityispiirteensä, jotka on syytä turvata.

Pienvesiä ovat:

- Purot ja norot
- Lähteet
- Lammet
- Fladat ja kluuvit

Tutustu pienvesiin ja niiden tunnistamiseen:

valonia.fi/pienvesiopus

Oja vai puro – miten ne erottaa ja miksi sillä on merkitystä?

- Oja on ihmisen kaivama vesiuoma, jonka tarkoitus on kuivattaa aluetta.
- Vaikka ojaan voi ajan myötä muodostua luonnontilaisen kaltaisia piirteitä, kuten mutkittelua tai luontaista lajistoa, se ei muutu noroksi tai puroksi.
- Vesiensuojelutoimenpiteitä suunniteltaessa on tärkeä tunnistaa ojat luonnontilaisista noroista ja puroista sekä ojien yhteys luonnontilaisiin uomiin ja pohjavesiin.
- Myös voimakkaasti muokattuja, suoristettuja tai perattuja uomia voidaan pitää ojina, jos ne ovat muuttuneet merkittävästi alkuperäisestä luonnontilastaan.

Mitä voit tehdä?

Vanhoja karttoja tutkimalla saat usein hyvän käsityksen siitä, mitkä uomat ovat olleet olemassa jo ennen ojituksia ja voivat siksi olla puroja. Pelkän nimen perusteella tulkintaa ei kuitenkaan voi tehdä, sillä moni luontainenkin uoma on nimetty ojaksi.

A vertical photograph of a forest landscape. In the foreground, a stream flows through a wooded area, with its surface reflecting the surrounding trees and sky. The background shows a dense forest of tall, thin trees under a bright sky. The overall scene is peaceful and natural.

Tutustu kohteisiin maastossa

Metsänhoidon suunnittelun ja luontoarvojen tunnistamisen tulee perustua metsänomistajien ja metsätoimijoiden maastotuntemukseen .

Kaikkien toimenpiteiden suunnittelu perustuu kohteen tuntemiseen. Kartat ja paikkatieto auttavat muodostamaan yleiskuvan metsästä ja siihen kytkeytyvästä valuma-alueesta, mutta metsän erityispiirteet ja muut huomionarvoiset kohteet tunnistaa vain maastossa. Esimerkiksi lähteet, tihkupinnat ja soistumat eivät aina näy kartoilla, eivätkä maastokarttojen uomamerkinäkään aina vastaa todellisuutta. **Siksi metsäammattilaista kannattaa hyödyntää myös metsien luonnonhoidon asiantuntijana.**

Mitä voit tehdä?

Havainnoi metsiäsi eri vuodenaikoina ja hyödynnä paikkatieto-aineistoja.

Lue lisää vuodenaikakohtaisista toimista esitteen verkkoversiosta:

valonia.fi/vuodenajat

Metsänomistajan päätöksillä on merkitystä

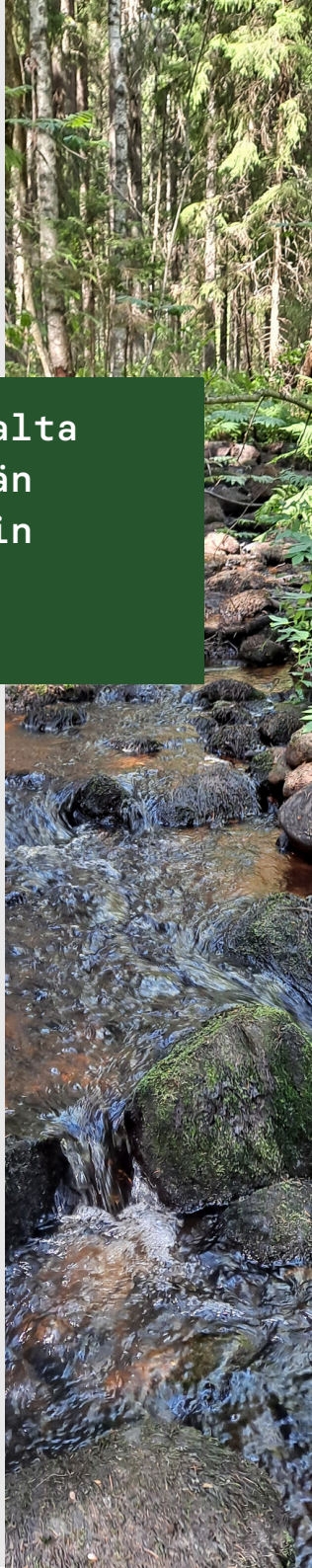
Metsänomistajalla on päätösvalta edistää omalla kiinteistöllään lainsäädännön ja sertifiointin vaatimuksia tehokkaampaa vesiensuojelua.

Metsänhoitoa ja vesiensuojelua ohjaavat Suomessa lainsäädäntö ja vapaaehtoiset metsäsertifikaatit, jotka määrittävät metsanhoidon vähimmäistason.

Metsälaki turvaa erityisen tärkeitä elinympäristöjä, kuten pienvesien lähiympäristöjä ja niiden ominaispiirteitä. **Vesilaki** suojaa vesimuodostumia, kuten puroja, lähteitä ja lampia, eikä niiden tilaa saa heikentää.

PEFC- ja FSC-sertifikaatit asettavat lakia tiukempia vaatimuksia vesiensuojelulle ja ohjaavat huomioimaan esimerkiksi vesistöjen puustoiset suojavyöhykkeet.

Metsänomistaja voi silti päättää tehdä omalla metsätilallaan enemmän kuin vähimmäisvaatimukset edellyttävät. Vesiensuojelua voi parantaa jo pienillä ratkaisuilla, kuten rajaamalla suojavyöhykkeen kosteusolosuhteiden mukaan tai suunnittelemalla hakkuukohteella vesiuoman ylityspaikan huolellisesti.

Metsänomistajan muistilista vesiensuojeluun

- Vesiensuojelu on helpointa ja tehokkainta, kun se suunnitellaan ennakkoon.
- Jokainen metsätila on osa valuma-aluekokonaisuutta, joten aluetta kannattaa tarkastella laajemmin.
- Käy maastossa ja havainnoi, miten vesi liikkuu kohteella.
- Opi tunnistamaan ja huomioimaan pienvedet, vaikka niitä ei olisi merkitty karttaan.
- Suojele luonnontilaisia kohteita erityisen huolellisesti.
- Metsänhoidon oikea ajoitus vähentää vesistökuormitusta merkittävästi.
- Vältä turhaa maanpinnan rikkomista etenkin kosteissa paikoissa, rinteissä ja eroosioherkillä alueilla.
- Kohteelle suunniteltu ja oikein mitoitettu vesiensuojeluratkaisu on vaikuttavin.
- Onnistunut vesiensuojelu ja vesienhallinta tukevat sekä metsänomistajan tavoitteita että luonnon hyvinvointia.
- Suojelu, kunnostaminen ja ennallistaminen ovat aina vaihtoehtoja, jotka kannattaa selvittää.

Lue lisää:
valonia.fi/metsanhoito

Tämä esite on laadittu osana Metsistä merelle – metsätalouden vesiensuojelu Saaristomeren valuma-alueella -hanketta, jota rahoittaa Lounais-Suomen elinvoimakeskus.

